

Ekim Devrimi'nin 100. yıldönümü yaklaştıkça konuyla ilgili paneller ve yazılar birbirini kovalıyor. Hemen herkesin konuyu aynı çerçevede değerlendirmesini hiç de ilginç bulmuyorum. Mutlaka bilmediğim paneller ve yazılar da vardır ama şimdiye kadar yazılmış olanları yaklaşık bildiğim için pek de farklı bir değerlendirme yapılacağını sanmıyorum.

Ekim Devrimi nasıl yapıldı? Çok kişi bunu işliyor. Söylenenler birbirinden çok farklı değil, insanlar farklı cümlelerle aynı şeyleri anlatıyorlar. Ekim Devrimi yıllar içinde hangi gelişme aşamalarından geçti ve 1991'de SSCB neden dağıldı, sorularına ise cevap verilebildiği söylenemez. En fazla söylenen, "hata yapıldı" saptamasıdır ki bunun da herhangi bir açıklayıcılığı bulunmuyor.

Troçkistler eskiden bu konuda iddialıydılar. Sosyalist ülkelerde politik devrimin gerekli olduğunu savunurlardı ya da üretim araçlarında özel mülkiyetin bulunmaması durumu sürdürülecek ama bürokrasinin yerini işçi iktidarı alacaktı. Troçkizmin alameti fabrikalarından birisi sayılan bu teori 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla birlikte çöktü.

1989 Berlin Duvarı kitabında Mandel'in Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nin (DAC) son günlerinde bu ülkede yaptığı konuşmalardan örnekler vermiştim. "Bir insan politik olarak ancak bu kadar kör olabilir" belirlemesini de eklemiştim. Kısa süre sonra iki Almanya'nın birleşmesi daha doğrusu DAC'nin Batı tarafından yutulmasından sonra yapılan genel seçimde eski DAC bölgesinde Hristiyan Demokratlar birinci parti olmuştu. Bu gelişme birdenbire ortaya çıkmış olamazdı, tıpkı eski DAC bölgesinde ırkçılık ve yabancı düşmanlığının hızla gelişmesi gibi...

Troçkistlerin sosyalist ülkelerin tarihini bilmedikleri daha önce de görülmüş, Polonya'daki Dayanışma Sendikası'nı rejime karşı işçi muhalefeti olduğu için desteklemişlerdi. Hiç anlamadıkları özellik şuydu: Dayanışma Sendikası işçi sınıfının önderliğinde rejime karşı –aydınlar dahil- bütün muhalefeti birleştirmişti ama daha iyi bir sosyalizmi değil, kapitalizmi savunuyordu.

Sendika Başkanı Walesa da sonraki yıllarda devlet başkanı olacaktır.

İnsan bazen kendi savunduğu teorinin esiri olabiliyor. Herkes eksik veya yanlış olanı savunabilir ama teorisinin yanlışlığı kendini göstermeye başlayınca kısa sürede bunu görebilmesi gerekir. Tipik davranış ise yanlış teorinin doğruluğunu değişik gerekçelerle savunmaya devam etmektir.

Mandel gibi geniş teorik birikimi ve politik tecrübesi bulunan bir insan bile böylesine yanılabiliyor ve dahası yanılgısını da görmeyebiliyor.

“Hruşçov ile birlikte SSCB’de revizyonizm iktidara geldi, kapitalizme dönüş başladı” teorisi de çöktü. Çin Komünist Partisi’nden (ÇKP) kaynaklanan bu teoriyi savunamazsınız çünkü Çin Halk Cumhuriyeti’nde aynı parti yıllardan beri kapitalizmin gelişmesine öncülük yapıyor. Arnavutluk Emek Partisi’nden isterseniz hiç söz etmeyelim. Enver Hocacılar (TDKP ve sonrası EMEP) konuya artık hiç değinmiyorlar. Arnavutluk’ta rejimin dağılmasından sonra tam bir rezalet yaşandı. Kitleler halinde İtalya’ya giden, bu ülkedeki jandarmaların ayaklarına kapanan insanların fotoğraflarını gazetelerde gördük. Arnavutluk 2009’da NATO üyesi olacaktı. 40 yıllık sosyalizmden ve SSCB’ye “sosyal faşist” suçlamasından sonra ibretlik bir gelişme doğrusu!

SSCB tarihi konusunda sakat denilebilecek değerlendirmeler hayli fazla... Bunlardan birisini Frankfurt’taki Goethe Üniversitesi’nde görmek mümkündür. Lenin’in 1918-1924 arasındaki yazılarından seçmelerin incelenmesini konu alan ders bunlardan bir tanesidir. Dersi alacaktım, içeriğini görünce vazgeçtim. Dersin sorusu şu: SSCB’nin dağılmasına götüren gelişmelerde Lenin’in 1924 sonrasındaki sosyalizmin geleceğiyle ilgili belirlemelerin payı nedir?

Lenin hızlı sanayileşmeyi, sosyalizmin maddi temelini –sanayi toplumu- kapitalist olmayan yoldan gerçekleştirmeyi savunmuştu. Bu yol daha sonra “sosyalist modernizm” olarak da adlandırılacaktı.

Burada soru yanıştır. 1918’den 1991’de kadar geçen 73 yıllık zamanı homojen kabul etmektedir. Halbuki arada büyük virajlar vardır. Stalin ve dönemin SBKP’siyle hayata geçen hızlı sanayileşme tarihin geri kalan bölümünü de etkilemiştir ama 1960’lı yıllarda –sosyalist ülkelerde konuyla ilgili yapılan tartışmaları defalarca aktardığım gibi- farklı bir gelişme yolu tutturulabilmesi mümkündü. (Bu tartışmaları ayrıntılı olarak **Che Guevara – Kısa Uzun Bir Hayat**’ta anlattım. Sosyalizmin geleceği konusunda Che de tartışan taraflardan birisidir.)

Ek olarak, SSCB tarihi “sonuçta ülke dağıldı” bağlamında değerlendirilemez. Bu ülke 20. yüzyılı güçlü bir şekilde etkilemiştir.

SSCB hızla sanayileşmeseydi de Nazi Almanyası bu ülkeye saldıracaktı. Belki Romanya, Polonya, Bulgaristan ve o bölgedeki bütün ülkelerden toplanan ve sayıları bir milyonu bulan askerlerle değil de daha az kişiyle, ama saldıracaktı. Almanya’nın Kafkasya’daki petrol kaynaklarında gözü vardı, en başta bu nedenle saldıracaktı.

Nazi Almanyasını yenilgiye uğratan asıl gücün Kızıl Ordu olduğunu burjuva kaynakları bile kabul ediyor. Stalin’in ordudaki tasfiyeleri olmasaydı bu kadar büyük kayıp verilmeyebilirdi, bunu Konstantin Simonov’un romanlarında satır aralarında bile okumak mümkündür. Hapse atılan ve yargılanan subayların savaş başlayınca apar topar orduda görevlendirilmesi de bir başka göstergedir.

SSCB dönemin en iyi askeri tekniğine sahip olan Nazi ordularını sadece insan gücü ve savaş azmiyle değil, sahip olduğu teknikle de yendi. Ağır kayıp verdiler ve teknik olarak Nazilerden daha iyi değillerdi ama bu alanda çok geri de değillerdi.

Savaş sonrasında sömürge ülkelerin 1950’li ve 1960’lı yıllarda bağımsızlıklarını kazanmalarında SSCB’nin önemli etkisi vardır. ABD Vietnam savaşını kaybetti ve nükleer silah da kullanamadı. SSCB de aynı silaha sahip olmasa pekala kullanırdı.

Küba’da devrim SSCB sayesinde yaşayabildi.

Reel sosyalizmin ağır hataları da var ama ezilen ve sömürülen halkların kurtuluşuna büyük katkıları oldu.

Filistin hareketi başka bir örnektir.

SSCB’ye “sosyal faşist” diyen kimse Filistin’e gidemezdi. O bölgede özellikle 1980 sonrasında

her örgüt şu veya bu oranda bulunmuştur ama ne Maocular ne de Hocacılar bulunmamıştır.

Bugün tek kutuplu dünya düzeni mevcut değilse, ABD'nin gücünü dengeleyen ve sosyalist de olmayan Rusya Federasyonu var ise, bu varlığın temeli hızlı sanayileşme dönemine dayanmaktadır. Eğer Çarlık Rusyası tarihi hakkında bilginiz varsa, hızlı sanayileşmenin de sadece iman gücüyle başarılı olmadığını görebilirsiniz. Çarlık Rusyası döneminden beri ülke önemli matematikçilere, biyologlara, kimyacılar (yazarları ve müzikçileri geçiyorum) sahipti. Bu temelin üzerinde hızla yükselme gerçekleşecekti. Çarlık Rusyasında değişik alanlarda esaslı bir entelektüel birikim vardı. Bu birikim olmasaydı 15 yılda gelişmiş bir sanayi ülkesine dönüşmek mümkün olmazdı.

Reel sosyalizmin tarihini öğrendiğinizde 20. yüzyılı derinden etkilemiş SSCB ve müttefiklerinin dökümünü de çıkarabilirsiniz. Böyle yaptığınızda ne olumlu özelliklerden ne de olumsuzluklardan hareketle genelleme yapmaz, tarihi gerçekleştirdiği gibi görürsünüz.

Bu konuda elimden geleni yapmaya çalıştım ve halen de çalışıyorum. İnternet yazılarını bırakıp sadece kitaplara bakılacak olursa:

1989 Berlin Duvarı (2000) Kitapta esas olarak DAC tarihi anlatılmakla birlikte arka planda SSCB tarihi yer almaktadır.

40 Yıl Sonra TDAS (2015) Bu kitabın bir bölümünde reel sosyalizm tarihi incelenmektedir.

Geleceğe Dönüş (2016) Farklı bir sosyalizmin özellikleri neler olabilir, gerekçelendirerek anlatım...

Che Guevara – Kısa Uzun Bir Hayat (2017) Bu kitapta bir bölüm 1960'lı yıllarda sosyalist ülkelerdeki gelecekle ilgili tartışmalara ayrılmıştır.

1918-1924 arasındaki Lenin'in yazılarını ve 1930'lerin ikinci yarısındaki Stalin-Troçki

tartışmasını bilmek ancak bu tarihin küçük bir bölümünü bilmek anlamına gelir.

Konuyla ilgili okudukça burada yazacağım...

Çok kaynak var... Reel sosyalizmin tarihi konusunda bende temel düşünce oluştu ama her yeni ve önemli kaynağı izlemek gerekir. Temel görüş değişmiyor ama zenginleşiyor.